

Politike financiranja sustava uključivog obrazovanja

Konačno sažeto izvješće

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

POLITIKE FINANCIRANJA SUSTAVA UKLJUČIVOG OBRAZOVANJA

Konačno sažeto izvješće

Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje (Agencija) neovisna je i samoupravna organizacija. Agenciju sufinanciraju ministarstva obrazovanja njezinih država članica i Europska komisija putem operativne bespovratne pomoći u sklopu programa Europske unije (EU) za obrazovanje Erasmus+ (2014. – 2020.).

Sufinancirano
sredstvima programa
Europske unije Erasmus+

Podrška Europske komisije za pripremu ove publikacije ne predstavlja potvrdu sadržaja koji odražava stajališta njegovih autora te se Komisija ne može smatrati odgovornom za uporabu tamo sadržanih informacija.

Stajališta koja je u ovom dokumentu iznijela neka osoba ne predstavljaju nužno službena stajališta Agencije, njezinih država članica ili Komisije.

Urednici: Edda Óskarsdóttir, Amanda Watkins i Serge Ebersold

Izvadci iz dokumenta dopušteni su pod uvjetom da postoji jasno upućivanje na izvor. Upućivanje na ovo izvješće treba glasiti kako slijedi: Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje, 2018. *Politike financiranja sustava uključivog obrazovanja: Konačno sažeto izvješće*. (E. Óskarsdóttir, A. Watkins i S. Ebersold, urednici). Odense, Danska

U cilju veće pristupačnosti, ovo je izvješće dostupno na 25 jezika i može mu se pristupiti u elektroničkom formatu na mrežnoj stranici Agencije: www.european-agency.org

Ovo je prijevod izvornog teksta na engleskom. U slučaju nedoumice u vezi s točnošću informacija u prijevodu pogledajte izvorni tekst na engleskom jeziku.

ISBN: 978-87-7110-788-3 (elektronički)

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2018

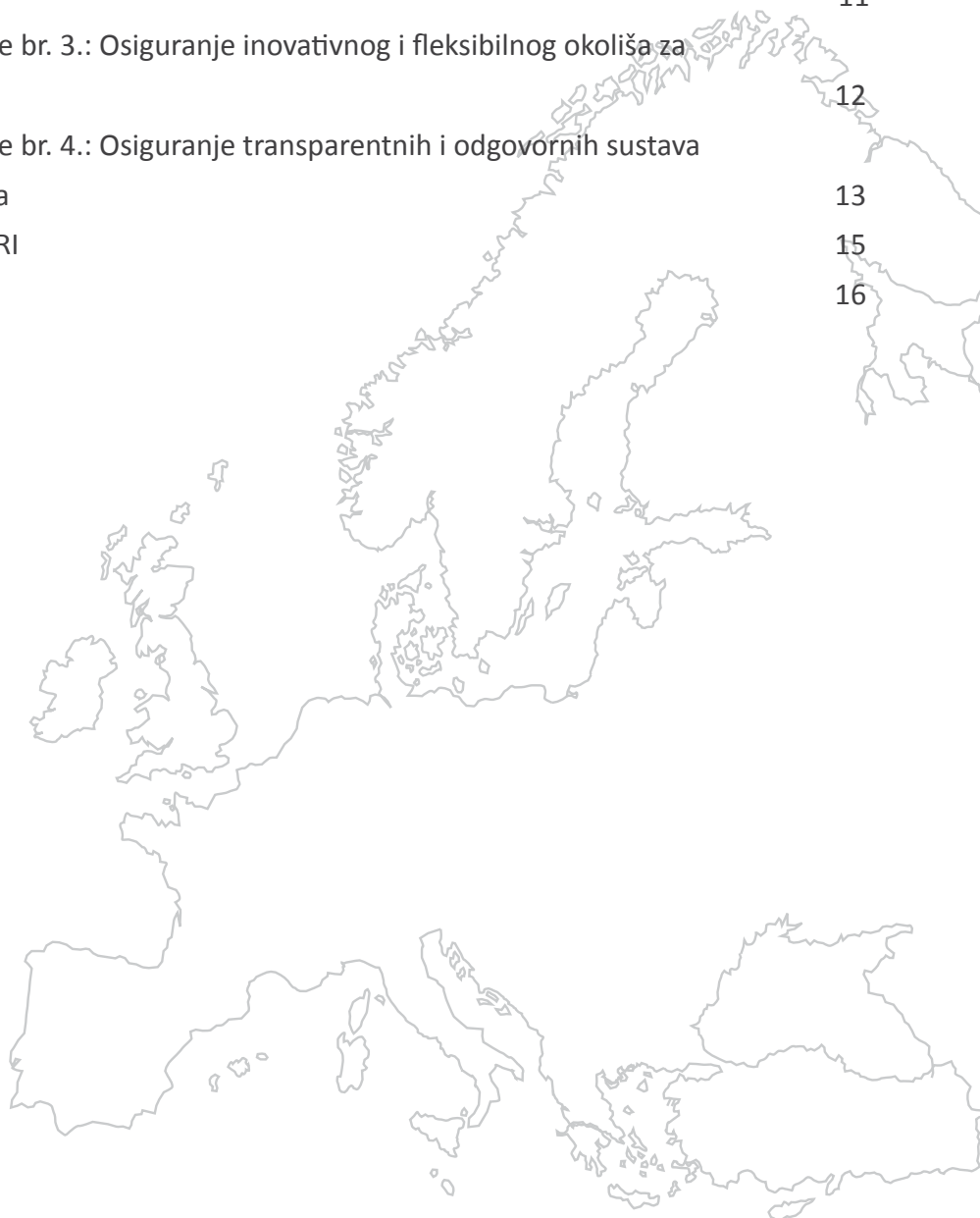
Tajništvo
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Ured u Bruxellesu
Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Tel: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

SADRŽAJ

UVOD	5
Partnerski projekt	6
PROJEKTNE AKTIVNOSTI I METODOLOGIJA	6
OKVIR ZA PITANJA, ČIMBENIKE I POKRETAČE POLITIKE	8
Međusektorsko pitanje br. 1.: Osiguranje učinkovitog uključivanja učenika u odgovarajuće mogućnosti za obrazovanje	10
Međusektorsko pitanje br. 2.: Promicanje pristupa razvoju škole prema uključivom obrazovanju	11
Međusektorsko pitanje br. 3.: Osiguranje inovativnog i fleksibilnog okoliša za učenje	12
Međusektorsko pitanje br. 4.: Osiguranje transparentnih i odgovornih sustava uključivog obrazovanja	13
ZAKLJUČNI KOMENTARI	15
UPUĆIVANJA	16

UVOD

Preporukom Vijeća o promicanju zajedničkih vrijednosti, uključivog obrazovanja i europske dimenzije poučavanja tvrdi se sljedeće:

Osiguranje učinkovitog jednakog pristupa kvalitetnom uključivom obrazovanju za sve učenike, uključujući učenike migrantskog podrijetla, učenike u nepovoljnom socioekonomskom položaju, učenike s posebnim potrebama i one s invaliditetom, u skladu s Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom, neophodno je za izgradnju povezanih društava (Vijeće Europske unije, 2018., str. 6.).

Istraživanje pokazuje da su mehanizmi financiranja kritični za određivanje vrste smještaja u školu koje se nude učenicima iz skupina u nepovoljnom položaju (OECD, 2012.). Sustavi za osiguranje financijskih sredstava za obrazovanje imaju presudnu ulogu u osiguranju da svi učenici – uključujući one koji su marginalizirani zbog spola, vjeroispovijesti, sposobnosti, seksualne orijentacije, društvenog statusa ili pripadnosti etničkoj skupini – imaju pristup sustavu uključivog obrazovanja na svim razinama cjeloživotnog učenja (UNESCO, 2009.). Dok su zemlje suočene s različitim izazovima u odnosu na osiguranje financijskih sredstava za pružanje podrške uključivom obrazovanju, važno je osigurati da se raspoloživi resursi – ljudski ili neki drugi – upotrebljavaju na način kojim se ostvaruje najbolji efekt (UNESCO, 2017.).

Premisa projekta **Politike financiranja sustava uključivog obrazovanja** (FPIES) jest da donositelji politika u cijeloj Europi potvrde da su sustavi financiranja kritična poluga za smanjenje nejednakosti u obrazovanju. No, donositeljima politika potrebne su detaljnije informacije o učinku mehanizama financiranja na uključivo obrazovanje, a kojima bi se mogli voditi za usmjeravanje svojih politika.

Projekt FPIES odgovor je na ovako utvrđenu političku potrebu. U razdoblju svoje provedbe od 2016. – 2018., projekt se nadovezuje na prethodni projekt Europske agencije za posebne potrebe i uključivo obrazovanje (Agencija): **Financiranje uključivog obrazovanja – Mapiranje sustava zemalja za uključivo obrazovanje** (Europska agencija, 2016.). Financijska sredstva za FPIES zajedno osiguravaju Agencija i Europska komisija kroz okvir „**Inovativnih suradničkih projekata**” u sklopu **Ključne aktivnosti 3** programa Erasmus+. U ovom je kratkom izvješću predstavljen sažetak projekta FPIES.

Partnerski projekt

Projekt se zasniva na izravnoj suradnji osam partnera: ministarstva obrazovanja u **Italiji, Litvi, Nizozemskoj, Norveškoj, Portugalu i Sloveniji**, Agencije i **Universitat Ramon Llulla**. Potonji sudjeluje kao vanjski procjenitelj projekta koji se usredotočuje na aktivnosti i ishode projekta.

Cilj projekta FPIES jest sustavno razmatrati različite pristupe financiranju obrazovanja i utvrditi okvir za učinkovitu politiku osiguranja financijskih sredstava kojom bi se nastojalo smanjiti nejednakosti u obrazovanju.

Polazna točka projekta FPIES jest da se postojeći okviri za dodjelu resursa u svim zemljama zasnivaju na sustavima obrazovanja čiji je cilj da budu što uključiviji. Zemlje su te okvire za dodjelu resursa razvile kako bi dionicima omogućile učinkovitiju provedbu načela uključivog obrazovanja.

Aktivnosti projekta posebno su usmjerene na razmatranje sustava dodjele resursa u šest partnerskih zemalja.

PROJEKTNE AKTIVNOSTI I METODOLOGIJA

Konceptualni okvir projekta FPIES (Europska Agencija, u tisku-a) nadovezuje se na znanja iz postojećih istraživanja (osobito Europska agencija, 2016.). Uloga konceptualnog okvira bila je usmjeravati prikupljanje informacija u sklopu projekta i stvoriti okvir za analizu prikupljenih informacija.

Metodologija za prikupljanje informacija u projektu FPIES bila je pristup koji se zasniva na učenju od kolega. Tim se pristupom olakšava samopregled i razmjena iskustava radi pružanja podrške dugoročnom razvoju politike i provedbi u zemljama sudionicama.

Glavne aktivnosti u sklopu učenja od kolega uključivale su šest studijskih posjeta zemlji: po jedan u svaku od zemalja sudionica. Svaki studijski posjet zemlji uključivao je široku lepezu relevantnih dionika s razine ministarstva, općine i škole u zemlji domaćinu i posjetitelje s razine ministarstva iz tri od ostalih pet zemalja partnera. Sudionici u studijskim posjetima zemlji sudjelovali su u nizu unaprijed dogovorenih aktivnosti i rasprava dok su detaljno ispitivali sustav financiranja obrazovanja za posebne potrebe i uključivog obrazovanja u svakoj zemlji. Cilj je bio utvrditi obilježja, izazove i mogućnosti u sklopu postojećeg modela. Ovakvom razmjenom znanja o politikama na razini zemlje došlo se do izvora informacija

na meta razini koji su poslužili kao osnova za aktivnosti projektnih analiza. Zabilježeni su kako slijedi:

- **Izvješća o zemlji:** Izvješćima o zemlji utvrđuju se glavne snage i izazovi u odnosu na financiranje, upravljanje i izgradnju sposobnosti u pozadini sustava za uključivo obrazovanje zemalja koje sudjeluju u projektu. Izvješća o zemlji sastavljena su prije studijskih posjeta zemlji. Dovršena su nakon studijskih posjeta zemlji na temelju informacija i rasprava održanih tijekom studijskih posjeta zemlji.
- **Izvješća o studijskoj posjeti zemlji:** Izvješćima o studijskoj posjeti zemlji dokumentiraju se glavni predmet rasprave i saznanja iz svakog posjeta. U njima se navodi sažetak posjeta i sveobuhvatna analiza rasprava.

Informacije o studijskom posjetu zemlji i izvješća dostupni su na stranicama partnera za **Italiju, Litvu, Nizozemsku, Norvešku, Portugal i Sloveniju.**

Sintezom projekta FPIES (Europska agencija, 2018.) objedinjuju se saznanja iz svih projektnih aktivnosti, izvješća o zemlji, studijskih posjeta zemlji i izvješća o studijskom posjetu zemlji. Izdvojena su pitanja, čimbenici i kritične poluge u sklopu osiguranja financijskih sredstava radi smanjenja dispariteta u obrazovanju kroz učinkovite, ekonomične i pravedne mehanizme za financiranje.

Nadovezujući se na saznanja iz projekta predstavljena u sintezi, glavni izlazni proizvod projekta FPIES jest *Okvir za usmjeravanje politike* (Europska agencija, u tisku-b).

Ciljana publika i potencijalni korisnici ovog *Okvira za usmjeravanje politike* jesu donositelji politika (i odluka) o uključivom obrazovanju koji rade na različitim razinama sustava – nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj. *Okvir za usmjeravanje politike* uključuje:

- pregled **elemenata politike** koji su u pozadini sveobuhvatne politike za financiranje sustava uključivog obrazovanja;
- predstavljanje **okvira za politiku** uz naglasak na pitanja međusektorske politike, kao i dugoročne i kratkoročne ciljeve politike koji čine sveobuhvatnu politiku financiranja sustava uključivog obrazovanja (sažetak u sljedećem odjeljku);
- **alat za samopregled** koji se nadovezuje na predloženi okvir. Okvir je stvoren kako bi se donositeljima politike olakšalo promišljanje i rasprava o politikama financiranja uključivog obrazovanja.

Prvenstvena namjera ovog *Okvira za usmjeravanje politike* u odnosu na financiranje jest

pružiti podršku budućim raspravama donositelja politika koji rade na nacionalnim, regionalnim i lokalnim razinama u zemljama o politikama financiranja sustava uključivog obrazovanja. Sve članice Agencije shvaćaju da su takve rasprave neophodne za poboljšanje provedbe, odgovornosti i upravljanja u odnosu na odnosne sustave.

OKVIR ZA PITANJA, ČIMBENIKE I POKRETAČE POLITIKE

U sklopu sveobuhvatnog okvira politike za financiranje sustava uključivog obrazovanja, financiranje ne smijemo promatrati kao krajnji cilj. Financiranje je alat za promicanje i osiguranje sustava uključivog obrazovanja kojima se stvaraju kvalitetne mogućnosti za obrazovanje svih učenika.

Saznanjima iz projekta FPIES povezuju se mehanizmi za financiranje sustava uključivog obrazovanja s važnim polugama kojima se pruža podrška provedbi učinkovitih i ekonomičnih politika uključivog obrazovanja. Politike uključivog obrazovanja u zemljama dio su višerazinskih i višedioničkih sustava uključivog obrazovanja kojima je pokriveno osiguranje kako redovnih tako i izvanrednih usluga obrazovanja. Sustavi obuhvaćaju međuministarske i međusektorske mehanizme i uključuju neobrazovne aspekte koji utječu na pristup učenika visokokvalitetnom uključivom obrazovanju. Prema tome, učinkovitost i ekonomičnost mehanizama za financiranje ovisi o glavnim polugama za organizaciju resursa u koje su ugrađena sredstva i resursi u cjelovitom okviru za međuinstitucionalnu suradnju i koordinirano osiguranje usluga (Europska agencija, 2016.; 2018.).

Ovim se temeljnim temama povezuju mehanizmi za financiranje sustava uključivog obrazovanja s četiri međusektorska pitanja. Navedenim su **pitanjima** kvaliteta uključivog obrazovanja i njegova ekonomičnost određene kao važne teme odnosno političke dimenzije koje treba uzeti u obzir prilikom provedbe učinkovitih visokokvalitetnih i ekonomičnih politika o uključivom obrazovanju.

Pitanja su povezana s većim brojem kritičnih **čimbenika** za organizaciju resursa koji određuju pravedno, učinkovito i ekonomično uključivo obrazovanje. Čimbenici su pak povezani s ključnim **pokretačima** osiguranja financijskih sredstava koji se smatraju neophodnim za provedbu učinkovitih politika financiranja (Europska agencija, 2018.). Zajedno, pitanja, čimbenici i pokretači predstavljaju indikativan okvir za osiguranje financiranja i resursa potrebnih za sustave uključivog obrazovanja.

Međusektorsko pitanje br. 1.: Osiguranje učinkovitog uključivanja učenika u odgovarajuće mogućnosti za obrazovanje

Potrebno je izbjegavati isključujuće strategije kojima se učenicima osporava pravo na obrazovanje i uključivo obrazovanje i/ili kojima se učenike nepotrebno stigmatizira na način da se traži službena odluka o njihovim posebnim obrazovnim potrebama. Glavna poruka u odnosu na ovo pitanje jest potreba da se osiguraju financijske strategije koje dovode do uključivosti u obrazovanju, a ne isključivosti.

Kritični čimbenici za organizaciju resursa i međusobno povezani ključni pokretači u pozadini ovog pitanja jesu:

Glavni kritični čimbenici za organizaciju resursa	Ključni pokretači
Političko opredjeljenje za pravo na obrazovanje svih učenika	<ul style="list-style-type: none">• Financijsko opredjeljenje u smjeru uključivog obrazovanja• Opredjeljenje za izvrsnost za sve• Ulaganje u razvoj raznolikih mjera podrške učenicima
Ugrađivanje uključivog obrazovanja u lokalni kontekst u sklopu pristupa koji se zasniva na zajednici	<ul style="list-style-type: none">• Ugrađivanje uključivog obrazovanja u lokalni kontekst kao ključnog zadatka i područja odgovornosti na svim razinama donošenja odluka• Promicanje društvene odgovornosti škola prema uključivom obrazovanju
Promicanje pristupa prema razvoju škola	<ul style="list-style-type: none">• Osiguravanje održive ravnoteže između pristupa za financiranje na temelju škole (izlazni) i pristupa za financiranje na temelju potrebe (ulazni)• Mehanizmi za organizaciju resursa kojima se ohrabruje razvoj zajednica uključivog učenja

Međusektorsko pitanje br. 2.: Promicanje pristupa razvoju škole prema uključivom obrazovanju

Potrebno je izbjegavati mehanizme financiranja kojima odvrćaju od uključivog obrazovanja. Fleksibilnim sustavima financiranja potrebno je osigurati pristup razvoju škole kojim se grade zajednice koje uče pomoću razvoja inovativnih i fleksibilnih oblika podučavanja uz kombinaciju uspješnosti i ravnopravnosti. Glavna poruka ovog pitanja jest pružanje podrške školskim timovima u preuzimanju odgovornosti za ispunjavanje potreba svih učenika.

Kritični čimbenici za organizaciju resursa i međusobno povezani ključni pokretači u pozadini ovog pitanja jesu:

Glavni kritični čimbenici za organizaciju resursa	Ključni pokretači
Davanje poticaja za stvaranje okoliša za učenje kojim se pruža podrška	<ul style="list-style-type: none">• Financijska podrška školama i učenicima koji su izloženi riziku preniskih postignuća• Mehanizmi za organizaciju resursa kojima se njeguju mreže za učenje
Promicanje školske autonomije	<ul style="list-style-type: none">• Fleksibilna upotreba javnih financijskih sredstava• Organizacijska fleksibilnost
Ugrađivanje uključivog obrazovanja u mehanizme za osiguranje kvalitete kojima se pruža podrška na razini škole	<ul style="list-style-type: none">• Pružanje podrške distribuiranom vodstvu• Odgovarajuća kombinacija sredstava za okoliš za učenje koji je inovativan i koji pruža podršku

Međusektorsko pitanje br. 3.: Osiguranje inovativnog i fleksibilnog okoliša za učenje

Neučinkoviti mehanizmi za financiranje predstavljaju poticaj za segregaciju i isključivost kada se podučavanje i podrška u redovnom okruženju smatraju neadekvatnima za ispunjavanje potreba učenika. To može navesti dionike na zaključak da posebno okruženje (odnosno zasebne škole i razredi) omogućavaju bolju obrazovnu podršku za neke učenike. Glavna poruka ovog pitanja jest da učinkoviti mehanizmi za financiranje predstavljaju poticaj za uključivo obrazovanje kada se njima promiču mehanizmi za izgradnju kapaciteta kojim se dionici potiču na razvoj inovativnog i fleksibilnog redovnog okoliša za učenje za sve učenike.

Kritični čimbenici za organizaciju resursa i međusobno povezani ključni pokretači u pozadini ovog pitanja jesu:

Glavni kritični čimbenici za organizaciju resursa	Ključni pokretači
Omogućavanje strategija za izgradnju sposobnosti	<ul style="list-style-type: none">• Osnaživanje lokalnih zajednica, škola ili učenika
Omogućavanje posebnom okruženju da djeluje kao resurs za redovno okruženje	<ul style="list-style-type: none">• Poticaji kojima će se omogućiti da posebno okruženje djeluje kao resursni centar• Ugrađivanje pitanja o uključivom obrazovanju u obuku/edukaciju prije i tijekom službe stručnjaka koji rade u posebnom okruženju
Ugrađivanje uključivog obrazovanja u stručno usavršavanje	<ul style="list-style-type: none">• Ugrađivanje uključivog obrazovanja u mogućnosti za obuku/edukaciju za učitelje/nastavnike• Promicanje sposobnosti za vodstvo u razvoju uključivih škola• Uključivanje roditelja u mogućnosti za obuku/razvoj

Međusektorsko pitanje br. 4.: Osiguranje transparentnih i odgovornih sustava uključivog obrazovanja

Mehanizmi za dodjelu resursa kojima se promiče etiketiranje učenika, umjesto da se utvrđuju područja za razvoj u sklopu sustava podrške i osiguranja u obrazovanju, nisu dugoročno ekonomični i nisu pravedni. Neučinkovita međusektorska suradnja (odnosno sa službama za zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb) može dovesti do udvostručavanja usluga i nedosljednih pristupa. Glavna poruka ovog pitanja jest da su osiguranje financijskih sredstava i sustavi za organizaciju resursa koji na uravnoteženi način rješavaju pitanja u odnosu na efikasnost, učinkovitost i ravnopravnost jasno povezani s regulatornim okvirima koji su usredotočeni na cjelokupni sustav upravljanja, odgovornosti i poboljšanja.

Kritični čimbenici za organizaciju resursa i međusobno povezani ključni pokretači u pozadini ovog pitanja jesu:

Glavni kritični čimbenici za organizaciju resursa	Ključni pokretači
Strategije za mrežno upravljanje kojima se promiču integrirani sustavi uključivog obrazovanja	<ul style="list-style-type: none">• Ugrađivanje upravljanja u školske i lokalne mreže u sklopu međudisciplinarnog i međuministarskog okvira
Prijelaz s mehanizama postupovne kontrole na odgovorne sustave uključivog obrazovanja	<ul style="list-style-type: none">• Povezivanje osiguranja financijskih sredstava s planiranjem resursa koje se zasniva na dokazima• Razvoj mehanizama nadzora koji nadilaze administrativnu sukladnost• Mapiranje podataka o osiguranju financijskih sredstava prema ciljevima uključivog obrazovanja• Ugrađivanje uključivog obrazovanja u mehanizme za izvješćivanje i informiranje
Ugrađivanje politika o uključivom obrazovanju u sustav osiguranja kvalitete	<ul style="list-style-type: none">• Razvoj postojećih postupaka za evaluaciju na način da se pitanja vezana za uključivo obrazovanje smatraju ključnim pokretačima sustava osiguranja kvalitete• Razvoj jasnog okvira za osiguranje kvalitete uključivog obrazovanja

ZAKLJUČNI KOMENTARI

Zaključci iz projekta Financiranje uključivog obrazovanja i svih aktivnosti u sklopu projekta FPIES (Europska agencija, 2016., 2018.) pokazuju da ne postoji idealan način za financiranje uključivog obrazovanja. Kao što je i naglašeno u *Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija*:

... ne može se jamčiti da će povećanje javne potrošnje automatski dovesti do boljih rezultata. Točnije, usporedba rezultata istraživanja PISA [Program za međunarodnu procjenu učenika] i razine javne potrošnje na predškolsko i školsko obrazovanje otkriva velike razlike u učinkovitosti upotrebe resursa među državama članicama. Ti dokazi upućuju na ključnu važnost povećanja učinkovitosti, odnosno optimalnog iskorištavanja ograničenih resursa kako bi se osigurala kvaliteta, ravnopravnost i uspješnost (Europska komisija, 2016., str. 3.).

Politike uključivog obrazovanja u zemljama dio su višerazinskih i višedioničkih sustava uključivog obrazovanja kojima je pokriveno osiguranje kako redovnih tako i izvanrednih usluga obrazovanja. U svojem sadašnjem obliku, sustavi uključivog obrazovanja daleko su složeniji od općeg sustava obrazovanja. Oni služe kao okvir za putovanje zemalja prema uključivom obrazovanju.

Kao što je predložilo Vijeće Europske unije (2017.), pokrivanje svih aspekata obrazovanja iz cjeloživotne perspektive iziskuje uključivanje međuministarskih i međusektorskih pitanja. Također iziskuje uključivanje neobrazovnih aspekata koji utječu na pristup učenika visokokvalitetnom uključivom obrazovanju (ibid.).

Konačno, zaključcima koji su doneseni na temelju aktivnosti u sklopu projekta FPIES povezuju se učinkoviti i ekonomični sustavi uključivog obrazovanja s četiri međusektorska pitanja. Ta su međusektorska pitanja, koja su podržana kroz dugoročne i kratkoročne ciljeve politike, glavni čimbenici kojima se olakšava razvoj učinkovitih i ekonomičnih sustava uključivog obrazovanja kojima se može smanjiti disparitet u obrazovanju.

UPUĆIVANJA

Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje, 2016. *Financing of Inclusive Education: Mapping Country Systems for Inclusive Education [Financiranje uključivog obrazovanja: Mapiranje sustava zemalja za uključivo obrazovanje]*. (S. Ebersold, urednik). Odense, Danska. www.european-agency.org/resources/publications/financing-inclusive-education-mapping-country-systems-inclusive-education (zadnji pristup u listopadu 2018.)

Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje, 2018. *Financing Policies for Inclusive Education Systems: Resourcing Levers to Reduce Disparity in Education [Politike financiranja sustava uključivog obrazovanja: Resursne poluge za smanjenje dispariteta u obrazovanju]*. (S. Ebersold, E. Óskarsdóttir i A. Watkins, urednici). Odense, Danska. www.european-agency.org/resources/publications/fpies-synthesis-report (zadnji pristup u listopadu 2018.)

Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje, u tisku-a. *Financing Policies for Inclusive Education Systems: Project Conceptual Framework [Politike financiranja sustava uključivog obrazovanja: Konceptualni okvir projekta]*. (E. Óskarsdóttir, A. Watkins i S. Ebersold, urednici). Odense, Danska

Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje, u tisku-b. *Financing Policies for Inclusive Education Systems: Policy Guidance Framework [Politike financiranja sustava uključivog obrazovanja: Okvir za usmjeravanje politike]*. (A. Watkins, E. Óskarsdóttir i S. Ebersold, urednici). Odense, Danska

Europska komisija, 2016. *Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Poboljšanje i modernizacija obrazovanja*. COM/2016/0941 final. Bruxelles: Europska komisija. eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=COM:2016:941:FIN (zadnji pristup u listopadu 2018.)

OECD, 2012. *Equity and Quality in Education: Supporting Disadvantaged Students and Schools [Ravnopravnost i kvaliteta u obrazovanju: Pružanje podrške učenicima i školama u nepovoljnom položaju]*. Pariz: OECD Publishing

UNESCO, 2009. *Policy Guidelines on Inclusion in Education [Smjernice o uključivanju u obrazovanje]*. Pariz: UNESCO

UNESCO, 2017. *A Guide for Ensuring Inclusion and Equity in Education [Vodič za osiguranje uključivosti i ravnopravnosti u obrazovanju]*. Pariz: UNESCO

Vijeće Europske unije, 2017. *Zaključci Vijeća i predstavnika vlada država članica, koji su se sastali u okviru Vijeća, o uključivanju raznolikosti kako bi se postiglo kvalitetno obrazovanje za sve.* (2017/C 62/02). eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2017.062.01.0003.01.HRV&toc=OJ:C:2017:062:FULL (zadnji pristup u listopadu 2018.)

Vijeće Europske unije, 2018. *Preporuka Vijeća od 22. svibnja 2018. o promicanju zajedničkih vrijednosti, uključivog obrazovanja i europske dimenzije poučavanja.* (2018/C 195/01). Bruxelles: Vijeće Europske unije. eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32018H0607%2801%29 (zadnji pristup u listopadu 2018.)

Tajništvo:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Ured u Bruxellesu:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tel: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org